

שיבת הפתל - ירושלים
שיחת הגאון הרב אביגדר הלוי נבנצל שליט"א
לפרשת שמיני תשע"א
(נכתב ונערך על פי שיחות משנים קודמות)
שכל ורגש בליל הסדר

שתית יין - ענין חיובי או שלילי?

הקב"ה מצוה את אהרן: "יין וְשֵׁכָר אֶל תִּשְׁתֶּה אֹתָהּ וּבְיַיִן אֲתָךְ בְּבִאָכְכֶם אֶל אֱהֹל מוֹעֵד, וְלֹא תִמְתּוּ" (ויקרא י, ח-ט). מכאן לכהן ששתה יין בשיעור שיש בו כדי לשפר, שאסור להכנס מן המזבח ולפנים; ואם נכנס ועבד עבודה - חייב מיתה בידי שמים, ועבודתו פסולה (רמב"ם הלכ' ביאת המקדש פ"א ה"א). כמו כן, מי ששתה יין או שאר דברים המשכרים, אסור לו להורות בעניני איסור והיתר (כריתות יג, ב), וכן אסור לו לשאת את כפיו (תענית כו, ב) או להתפלל (ערובין סד, א).

עוד מצאנו, שכשמשנה רבינו מדבר על הטובות שה' עשה לישראל, הוא אומר: "אֲתֶם רְאִיתֶם אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה ה' לְעֵינֵיכֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם... וְאֹלֶךְ אֲתֶכֶם אֶרְפָּעִים שָׁנָה בַּמִּדְבָּר, לֹא בָלוּ שְׁלֹמֹתֵיכֶם מְעַלְיָכֶם וְנִעְלַךְ לֹא בָלְתָה מְעַל רִגְלֶךָ. לָחֶם לֹא אָכַלְתֶּם, וְיַיִן וְשֵׁכָר לֹא שְׁתִיתֶם, לְמַעַן תִּדְעוּ כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם" (דברים כט, א-ה). וקשה: בשלמא "לא בָלוּ שְׁלֹמֹתֵיכֶם מְעַלְיָכֶם וְנִעְלַךְ לֹא בָלְתָה מְעַל רִגְלֶךָ", אלו אכן טובות גדולות. גם "לָחֶם לֹא אָכַלְתֶּם" היא טובה גדולה, כי במקום לחם רגיל, זכו לאכול לחם מן שמים. אבל "יַיִן וְשֵׁכָר לֹא שְׁתִיתֶם" - מה טובה היא זו? אמנם שתו מים מבארה של מרים, אך עדין לא מוכן: וכי מים אלו היו טובים יותר מיין וְשֵׁכָר? ! מסתמא לא היו אלא מים רגילים! התשובה נמצאת בהמשך הפסוק: "יַיִן וְשֵׁכָר לֹא שְׁתִיתֶם, לְמַעַן תִּדְעוּ הִרִי מִבְּלַבֵּל אֶת הַדַּעַת ("עד דלא ידע"), ואם כן חסד ה' הוא זה, שארבעים שנה "יַיִן וְשֵׁכָר לֹא שְׁתִיתֶם, לְמַעַן תִּדְעוּ" בידעה ברורה, בלי בלבולים, "כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם"!

על כל פנים, מכל הנ"ל עולה לכאורה מסקנה, ששתית יין איננה ענין רצוי לפי השקפת התורה.

ואולם, מאידך גיסא, ישנן ראיות גם לצד השני. הכתוב אומר על היין שהוא "מְשַׁמֵּחַ אֱלֹקִים וְאֲנָשִׁים" (שופטים ט, יג), ואמרו חז"ל: "אם אנשים משמח, אלקים במה משמח? - מכאן, שאין אומרים שירה אלא על היין" (ברכות לה א), ולכן קבעו חז"ל, שברכות חשובות - קידוש, הברלה, ברכת המזון, ברכת המילה, וברכות הנישואין - יש לומר על היין, וכן בליל הסדר קבעו לנו חז"ל לשתות ארבע כוסות של יין, כי גם הסדר הוא שירה לה'. הרי ששתית יין נתפסת גם כדבר חיובי. מהו א"כ יחס התורה לשתית יין - חיובי או שלילי?

אין אומרים שירה אלא על היין

נראה שהתשובה היא, ששני צדדים לדבר. מה עושה

שתית יין לאדם? - גורמת לו לקחת את העולם בקלות. אדם שלוגם קצת יין, מתחיל "לרחף", ואינו עומד עוד עם שתי רגליו על קרקע המציאות. מצב זה הוא גרוע מצד אחד, וטוב מצד אחר. גרוע מצד אחד - לגבי עבודת המקדש, פסיקת הלכה, נשיאת כפים ותפלה. כי את עבודת המקדש יש לקחת ברצינות מירבית. צריך תשומת לב רבה לכל פרט ופרט, שלא תפסל העבודה. גם פסיקת הלכה צריכה להעשות מתוך רצינות מירבית, לשקול את כל צדדי החיוב והפסור, האיסור וההיתר; וכן בתפלה - יש לעמוד כמי שעומד בפני מלך. בענינים אלו אי אפשר "לרחף", ולכן לגביהם - שתית יין איננה דבר טוב.

מצד שני, אם רוצים להגיע למצב של שמחה - טוב להיות מנותק מעט מן המציאות. שמעתי מהרב זצ"ל, שלמרות ש"ימי הפורים אינם בטלים לעולם" (ילק"ש משלי רמז תקמ"ד), מכל מקום החיוב להגיע ל"עד דלא ידע" לא ינהג בימות המשיח. למה? כי רק בעוה"ז, שיש בו כל כך הרבה צרות, קשה לשמוח כל עוד לא הגענו למצב של "עד דלא ידע". אבל בימות המשיח, שלא יהיו צרות, לא נצטרך להתנתק מן המציאות כדי לשמוח. להפך, המציאות עצמה תהיה מציאות משמחת, ועל כן לא נצטרך אז להגיע ל"עד דלא ידע" כדי לשמוח. על כל פנים, בעולם הזה יש צורך בדרך כלל להיות מנותקים קצת מן המציאות כדי להגיע לשמחה, ולדבר זה היין יכול לסייע.

נמצא אפוא, שעבור השכל - היין אינו טוב. הוא מטשטש את ההכרה ומבלבל אותה. לעומת זאת, עבור הרגש - היין טוב ומועיל (כמובן, רק עד גבול מסוים). הוא עוזר להתנתק מן המציאות ולהפעיל את הדמיון, מה שנצרך מאד כשרוצים לומר שירה, שבה הדרך היא לדבר בלשון מליצה ומשל, הרחוקה לפעמים מן המציאות האמיתית. (למשל, אם בלשון רגילה היינו אומרים: "ראיתי עצים גבוהים", שזהו תאור מדוייק של המציאות, הרי שבשירה היינו מפליגים ואומרים: "ראיתי עצים שצמרותיהם מגיעות עד לשמים", שזהו תאור שאינו צמוד למציאות האמיתית).

לשון שירה - קשה להבנה

יסוד זה, ששירה נאמרת בלשון אחרת מאשר דיבור רגיל, רואים גם במקרא. בתורה קל בדרך כלל להבין את הכתוב יותר מאשר בנביאים ובכתובים, כי בנביאים ובכתובים חלקים גדולים הם שירה, ואילו התורה כתובה בלשון פשוטה. כמו כן, גם בתורה עצמה ישנם חלקים שהם

ברכה, וכל מיני פרטים הלכתיים הנוגעים לליל הסדר. מאידך, ההגדה כולה היא שירה אחת גדולה, שירת הגאולה ממצרים, ולזה אנו זקוקים להרבה רגש, כראוי לאמירת שירה. ועל כן, מצד אחד תקנו לנו חז"ל לומר את ההגדה על ארבע כוסות של יין, כדי להתרומם למצב שבו נוכל לומר שירה. אמנם אנו שקועים בים של צרות, פיגועים ומחלות קשות ר"ל ועצירת גשמים ועוד צרות, אבל בליל הסדר צריך להתרומם מעל כל זה. להרגיש: עכשיו יצאתי ממצרים! אני בן חורין! ה' הולך לפני בעמוד אש וענן, ואין לי פחד משום דבר שבעולם! יחד עם זה - לא להשתכר. אמנם בירושלמי אמרו שארבע כוסות נתקנו כדי להשתכר בהם (ירר' פסחים פ"י ה"א; ולכן יש לשתות כל כוס בבת אחת, ולא בהפסקות), אבל ודאי אין הכוונה לשכרות כמו בפורים (עי' בה"י שם), אלא כמו שדברנו: רק להתרומם ו"לרחף" קצת מעל פני הקרקע, כדי להרגיש בני חורין ולתת על כך שירה לה', בלי לאבד את שיקול הדעת ההלכתי, הנדרש לקיום מצוות הלילה.

גם עולם ההלכה השכלי אינו מנותק לגמרי מן הרגש. כשדנים למשל על חלב שנשפך לתבשיל בשרי, יש מקום לפעמים להקל לאדם עני מה שלא היינו מקילים ליהודי עשיר. גם לצער אלמנה משקל גדול בהלכה. ודאי שאסור להתיר בשר בחלב בכל מקרה שבו השואלת היא אלמנה, אבל במקרים גבוליים, כשיש פוסקים חשובים שניתן לסמוך עליהם להקל, יש מקום להתחשב בכך. מסופר על הגה"צ רבי ישראל מסלנט זצ"ל ("תנועת המוסר" ח"א פרק ל"א), שבאחת השנים לא היה יכול להיות נוכח בשעת אפיית המצות שלו. תלמידיו, שקבלו עליהם את ההשגחה במקומו, בקשו ממנו לתת להם הוראות, באלו הדורים להזהר ביותר. צוה עליהם ר' ישראל מסלנט, להזהר בעיקר שלא לצער את האשה העוסקת בלישת הבצק, ולא להאיץ בה למהר עבודתה - מתוך זריזות וזהירות המצוה - באשר אשה זו היא אלמנה עלובה, ויש בזה משום לאו ד"פ לְאִלְמָנָה וְיָתוּם לֹא תַעֲנֹן" (שמות כב, כא) ... ודאי שר' ישראל לא רצה לאכול חמץ בפסח, אלא שידע שצריך גם לשים לב לאלמנה, ולא לצער אותה בגערות שתחיש את מעשיה, כמו שעשו הנוגשים לבני ישראל במצרים... תלמיד חכם לוקח גם את השיקול הזה בחשבון, עם כל הזהירות מחמץ בפסח. ודאי שיש אפוא מקום לרגש גם בשיקולי פסיקת ההלכה. אבל יחד עם זה יש להשאר במסגרת ה"שלחן ערוך". מה שאפשר להקל ע"פ השו"ע, אפשר להקל, ומה שאי אפשר - אי אפשר. אם אלמנה יושבת עגונה במשך עשר שנים ואין בסיס להתיר אותה מעגינותה, אי אפשר להתירה, גם אם חלב כואב מאד על מצבה. לחזון איש הגיע מקרה של אשה שהיתה עגונה למעלה מעשר שנים, והוא לא מצא מקום להתיר אותה, ולא התירה. כי כשאי אפשר - אי אפשר, עם כל הצער והכאב. לעומת זאת, על הרב זצ"ל מסופר, שפעם הגיע אליו מקרה של אשה שהיתה זקוקה לגט ולא היתה יכולה לקבל את הגט, והרב לא מצא פתח להתיר אותה, ופרץ בבכי גדול. בתוך כך קיבל שיחת טלפון, שעל פיה

שירה, ואז באמת הסגנון הוא אחר. ברכות יעקב לבניו, ולהבדיל, ברכותיו של בלעם הרשע, הן בלשון של שירה, וכן שירת הים, שירת האזינו ושירת הבאר - כולן כתובות בסגנון אחר לגמרי משאר חלקי התורה. את הכל כתב משה רבינו מפי הגבורה, אבל פעם כתב בלשון שירה, ופעם בלשון רגילה. וכשהמקרא נוקט לשון שירה, שהיא במקרים רבים לשון מליצה ומשל, קשה יותר להבין את כוונת הדברים. למשל, על דברי יעקב ליהודה: "אֶסְרִי לְגִפְנֵי עֵירָה, וְלִשְׂרָקָה בְּנֵי אֶתְנֹו" (בראשית מט, יא), מביא רש"י כמה פירושים. מפני שזו שירה, ועל כן קשה להבין מהי כוונת הדברים. לעומת זאת, לשון רגילה פחות משתמעת לשתי פנים.

אחד הפיטנים הגדולים שלנו הוא ר' אלעזר הקליר. רש"י מצטט מדבריו הרבה פעמים (תהלים קכא, א; דניאל ח, יד; יומא סז, א ועוד), וגם האר"י הקדוש החשיב מאד את פיוטיו. מאידך, האבן עזרא (בפירושו לקהלת ה, א) שופך על הקליר אש וגפרית, וטוען כנגדו כמה וכמה טענות. אחת מטענות האבן עזרא נגד הקליר היא על החריגות שיש בפיוטיו מכללי הדקדוק. אסור לנו להכניס את ראשנו בין שני ההרים האלו, הקליר והאבן עזרא, אבל אם רש"י והאר"י החשיבו כל כך את הקליר, מותר לנו לסנגר עליו מעט ולומר, שיש לשון של דיבור ויש לשון של פיוט, ומה שפסול ואינו תקני בלשון הרגילה - אינו פסול לשימוש בתחום הפיוט.

יסוד זה, שמותר לחרוג מכללי הסגנון הרגיל בשביל השירה, רמוז לעניות דעתי בתורה. בפרשת המילואים נאמר: "וְעֲשִׂיתָ לְאֶהֱרֹן וּלְבָנָיו כֶּכָּה, כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶתְּכָה" (שמות כט, לה). לא כתוב "אוֹתְךָ" או "אוֹתְךָ", אלא "אֶתְּכָה", מה שאינו מתאים לשום כלל דקדוקי. ודאי שבכל אות שבתורה ישנם סודות נסתרים, ר' עקיבא היה דורש על כל קוץ וקוץ שבתורה תילין תילין של הלכות (מנחות כט, ב), אבל על פי הנגלה נראה ששינוי זה נעשה בשביל החרוז (כֶּכָּה - אֶתְּכָה). הרי שלמדנו מכאן, שבשביל החרוז מותר לחרוג מכללי הדקדוק. רש"י לא העיר שם שום דבר, למרות שבמקומות אחרים רש"י רגיל לעמוד על הבדלים בין לשון שירה ללשון רגילה. אולי היה פשוט אצלו מה שאמרנו, שבשביל חרוז מותר לפעמים לחרוג מכללי הדקדוק המקובלים.

ראינו אפוא שני עולמות. עולם של שֶׁכֶּל - שבו אין מקום ליין, באשר היין פוגם בהפעלת ההגיון הצרוף, ועולם של רגש, של שירה ופיוט, ששם דוקא יש מקום נכבד ליין. "אין אומרים שירה אלא על היין". מפני שבלי יין האדם עומד עם שתי רגליו על הארץ, בעוד ששירה צריכה להאמר דוקא מתוך "ריחוף" והתרוממות מעל הקרקע. אמנם לא "עד דלא ידע", אבל קצת להתרומם מעל הארץ - צריך.

שֶׁכֶּל ורגש בליל הסדר

בליל הסדר אנו זקוקים לשני הדברים. אנו זקוקים לשיקול דעת הלכתי, איך לאכול מצה, איך לאכול מרור, כזית בכדי אכילת פרס, הסבה, נטילת ידיים עם ברכה ובלי

הנסים שעשה ה' במצרים, כפי שכתב הרמב"ן. ועל פרסום ענין זה, שיש בו משום קידוש שמו ית' בעולם, שהוא מנהיג את הכל, עלינו לשמוח בליל הסדר.

ג) סיבה נוספת לשמחה בליל הסדר היא, כמובן, על גאולת ישראל, שיצאנו משעבוד קשה בגשמיות - ועוד יותר מזה ברוחניות - לחרות עולם. הרי ישראל הגיעו במצרים לשפל רוחני נורא. היו שקועים במ"ט שערי טומאה, עד ש"כמעט קט היה העיקר ששתל אברהם נעקר, וחזר בני יעקב לטעות העולם ותעיותו" (הלכ' עבודת כוכבים פ"א ה"ג). שכחו כמעט לגמרי את האמונה ביחוד ה', ועמדו על סף טמיעה מוחלטת בטומאת מצרים, עד שכבר לא היה שייך לגאול.

אנו אומרים בהגדה: "ויוציאנו ה' ממצרים - לא ע"י מלאך ולא ע"י שרף" וכו'. למה הביא הקב"ה את מכת בכורות על המצרים בעצמו, ולא על ידי מלאך? נאמר כמה טעמים לזה. ואחד מהם הוא, שהיו יהודים רבים שמלאך כבר לא היה מסוגל להבחין שיהודים הם ולא מצרים. רק הקב"ה עוד היה מסוגל להבחין בכך, וידע שלא להכותם. אמנם לא כל ישראל היו כך, היו צדיקים כמו אהרן וְכָלֵב ויהושע בן נון, אבל היו גם יהודים רבים שמלאך כבר לא היה מבחין בינם לבין הגויים. הרי אפילו אח"כ, אחרי שעמדו בכמה וכמה נסיונות, שיצאו למדבר בלי צדה, ולא אמרו 'היאך נצא למדבר בלא צדה' (ע"י שמות יב, לט ורש"י שם), ואחרי שעמדו בנסיון הקשה, לחזור לצד מצרים, כדי שמצרים ירדפו אחריהם (ע"י שמות יד, ב ורש"י שם), עם כל הזכויות האלה, עדין השר של מצרים טוען ביום השביעי: מה נשתנו אלו מאלו? (ע"י ילק"ש רמז רל"ח) הוא אינו רואה שום הבדל בין יהודים למצרים, ודורש להטביע את ישראל יחד עם מצרים בים סוף. אמנם הקב"ה הכריע לא כך, הכריע שיש הבדל בין ישראל למצרים, אבל רואים מכאן עד כמה היו ישראל קרובים להשתקע בטומאת מצרים.

ממצב ירוד ושפל כזה, הגענו בתוך ימים ספורים למצב, שראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים (ע"י רש"י שמות טו, ב ד"ה זה א-לי). אחר כך רואים את המעמד הגדול בהר סיני, ואחרי זה זוכים להגיע לארץ זבת חלב ודבש. הרי אלו מתנות נפלאות, שעלינו לשמוח עליהן שמחה עצומה בליל הפסח, לא רק מן השפה ולחוץ, אלא לעורר את לבנו לשמוח באמת בגאולה הנפלאה שהעניק לנו הקב"ה, לצאת מטומאת מצרים, ולהגיע לכל המדרגות הרוחניות הנפלאות הללו.

אמונה בגאולה העתידה - גם ברגש

גם הגאולה העתידה היא ענין של לב, לא רק של שכל. מרן הגרי"ז זצ"ל מדייק, שמבין שלשה עשר עקרי האמונה, שנים עשר עקרים שייכים רק לשכל, אבל אחד - שיש גם ללב. העיקר הראשון, להאמין שיש בורא לעולם, הוא ענין לשכל בלבד. אין כאן כל ענין לרצות כך או אחרת. צריך להאמין במציאות ה', וזהו זה. כך גם בענין האמונה באחרות ה', בכך שאין לו גוף, וכן שאר העיקרים.

כבר היתה עצה כיצד להתיר את אותה אשה בלי גט. כנראה שהרב זצ"ל היה זקוק לדמעות כדי להשיג את ההתיר הנכון... אבל כמובן שהרגש אינו עוזר נגד ההלכה. צריך רגש, אבל צריך לפסוק לפי ההלכה.

שמחה בליל הסדר - על מה?

כפי שאמרנו, בליל הסדר צריך הרבה שכל, לדעת את כל ההלכות, אבל צריך גם הרבה רגש. ובענין הרגש - צריך לדעת על מה להתרגש ועל מה לשמוח בליל הסדר. נציין שלשה ענינים שראוי לשמוח עליהם בליל הסדר:

א) **ראשית כל, עלינו לשמוח בזה שהקב"ה החיינו וקיימנו והגיענו ללילה הזה, שבו אנו זוכים לקיים מצוות רבות כל כך.** מצנת מצה, מצנת מרור, מצנת ארבע כוסות, מצנת סיפור יציאת מצרים, ועוד כמה ומצוות, שאינן קשורות דוקא ללילה הזה. יש לשמוח בזכות הגדולה שנפלה בחלקנו, לקיים את כל המצוות היקרות הללו.

ב) **כמו כן יש לשמוח בקידוש השם הגדול שהיה במצרים.** הרי תכלית כל המכות והניסים שהיו במצרים היתה, שיתקדש שם ה' ויתפרסם ענין השגחתו בעולם, כמו שכותב הרמב"ן בסוף פרשת בא, שתכלית הניסים הגדולים שהיו במצרים היתה, "שמן הניסים הגדולים המפורסמים אדם יודה בניסים הנסתרים", וכן "שנאמין בכל דברינו ומקרינו (גם ה"טבעיים)", שכו' ל'ם נסים, אין בהם טבע ולא מנהגו של עולם" (רמב"ן שמות יג, טו). כי מהו בעצם נס? נס הוא דבר שברור לנו שלא קרה "מעצמו", אלא רק מכח גזרת ה'. אלא שמתוך הניסים הגלויים עלינו להבין, שגם מה שלא נקרא אצלנו "נס", אינו קורה "מעצמו", אלא רק מכח גזרת ה', בדיוק כמו ה"נס". למשל: כשהופכים כוס מים, המים יורדים למטה. מדוע הם יורדים למטה? מדוע אינם עפים למעלה? כלם יודעים: כח המשיכה מושך אותם למטה. האם תמיד היה כך? לא תמיד היה כך. ביום הראשון והשני לבריאה, המים עוד לא ירדו למקומות הנמוכים, הם היו פזורים על פני כל הארץ (רש"י בראשית א, ט). רק מהיום השלישי, כשה' אמר: "יקוו הפנים מתחת השמים אל מקום אחד ותקא הַיַּבֵּשָׁה" (בראשית א, ט), נוצר המצב המוכר לנו כיום, שהמים רק יורדים ואינם עולים (וכשה' רוצה, הם שוב עומדים כנד - בים סוף ובריירדן). אין שום דבר שפועל מעצמו. הכל לפי גזירת המלך.

מה א"כ ההבדל בין טבע לנס? מדוע למים שעומדים כחומה אנו קוראים "נס", ולמים שנשפכים למטה אנו קוראים "טבע"? ההבדל הוא רק זה: הטבע הוא דרך ההנהגה השכיחה של ה' בעולם, והנס הוא הנהגה שאינה שכיחה. מה שרגילים אנו לראות בכל יום - נקרא 'טבע', ומה שנראה לנו כדבר חריג וחד פעמי - נקרא 'נס'. אבל האמת היא ששניהם גזירת מלך. אין הבדל אצלו ית' בין נס לטבע, הוא עשה את הטבע והוא עשה את הנס, ושני סוגי הארועים קורים רק בהשגחתו וברצונו. שום דבר לא קורה "מעצמו". **ענין זה, ששום דבר לא קורה "מעצמו", וכל הנעשה בתבל נעשה בהשגחתו ית', נתפרסם בעולם ע"י**

חדשה לגמרי - מכשיר שמסוגל לבצע דברים כאלו, ששום מכשיר אחר אינו מסוגל לעשות. כך גם בענין הניסים: מים שהופכים לדם - ראינו כבר במצרים. "אֲשׁ מְתֻלְקֶת בְּתוֹךְ הַבְּרָד" (שמות ט, כד) - גם ראינו במצרים. ממילא, נסים כאלו אינם עוד בגדר "נפלאות" עבורנו, אלא דברים "רגילים", שמופְּרִים לנו ממצרים ומליל הסדר, ולא מרגשים אותנו. ועל כן, אם הנביא מבטיח לנו שבגאולה העתידה נראה "נפלאות", על כרחך שמדובר בנסים גדולים יותר מאלה שהיו במצרים, אחרת אין כאן "נפלאות" אלא דברים "רגילים".

הסבר זה הוא יפה מאד, אבל שבעים פנים לתורה, וחשבתי לבאר את הענין גם בדרך אחרת: אולי באמת, הנפלאות שתהיינה בגאולה העתידה לא תהיינה גדולות יותר מאלו שהיו במצרים (וממילא לא קשה על דברי חז"ל מלשון הפסוק), אלא שהם יחדרו יותר עמוק ללב. במצרים ראינו נפלאות גדולות, וכן על הים ובמעמד הר סיני, ואף על פי כן, לאחר ארבעים יום ישראל כבר חוטאים בעגל. הרי שהדברים לא חדרו מספיק לעומק הלב. בימות המשיח, הנסים אולי לא יהיו יותר גדולים, אבל יחדרו יותר ללב. ההכרה בהשגחת ה', בדברי הרמב"ן "שכל דברינו ומקרינו כלם נסים, אין בהם טבע ומנהגו של עולם", לא תהיה רק לארבעים יום, אלא הכרה נצחית שלא תשתנה, שלא יהיה חורבן נוסף, שלא יהיה עגל נוסף, לא מרגלים נוספים, יהיה בנין ירושלים לעולם ועד, ומלכות שמים לעולם ועד, נגיע להכרה עמוקה ויציבה שאין עוד מלבדו, "והיה ה' למלך על כל הארץ" במהרה בימינו, אמן.

אבל ישנו "עיקר" אחד, ששם לא די רק באמונה בשכל, אלא צריך גם רגש. "אני מאמין באמונה שלמה בכיאת המשיח, ואף על פי שיתמהמה, עם כל זה אחכה לו בכל יום שיבוא". לא מספיק להאמין בכיאת משיח. יש לצפות ולרצות שכבר יבוא! "וכל מי שאינו מאמין בו, או מי שאינו מחכה לביאתו... הוא כופר" (רמב"ם הלכות מלכים פ"א ה"א). זהו אפוא עיקר שמסור גם ללב, לא רק לשכל.

"כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה, ושאינו מתאבל על ירושלים - אינו רואה בשמחתה" (תענית ל, ב). הסביר הראי"ה קוק זצ"ל, שאין זה רק בתור שכר, מידה כנגד מידה, אלא גם בדרך הטבע. אדם שלוקח דבר ללב, שמח כשהוא בא על תיקונו. אדם שאינו לוקח את אותו דבר ללב, לא אכפת לו גם כשבא על תיקונו. מי שלוקח את המצב שלנו ללב, את המצב הרוחני שנמצא בשפל, והמצב הבטחוני הקשה, מי שלוקח את כל אלו ללב, בודאי ישמח כשהדברים האלה יבואו על תיקונם, כשיתגדל ויתקדש שם ה', במהרה בימינו.

פִּימִי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֶרְאֶנּוּ נִפְלְאוֹת

הנביא מבטיח לנו בשם ה' (לגבי הגאולה העתידה): "פִּימִי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֶרְאֶנּוּ נִפְלְאוֹת" (מיכה ז, טו). ואמרו על זה חז"ל: "פִּימִי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֶרְאֶנּוּ נִפְלְאוֹת - יותר מנפלאות שעשיתי עם האבות" (ילק"ש בשלח רמז ר"ג). וקשה: הרי הפסוק אומר, "פִּימִי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֶרְאֶנּוּ נִפְלְאוֹת". משמע - כמו ביציאת מצרים. כיצד אפוא אומרים חז"ל, "יותר מנפלאות שעשיתי עם האבות"?

שמעתי שהג"ר עובדיה יוסף שליט"א הסביר זאת במשל כזה: כשהמציאו את הטלפון, אנשים התרגשו מאד. פלאי פלאות! מדברים כאן, ושומעים אותך בחדר השני! לעומת זאת, היום, אם רוצים לרגש משהו, לא מספיק להראות לו מכשיר חדש שיכולים לדבר בו כאן וישמעו אותך בחדר השני, כי מכשיר זה כבר יש לנו. אפילו עם אמריקה אפשר לדבר היום, ואף אחד אינו מתרגש מזה. מה צריך א"כ לעשות כדי לרגש משהו? מוכרחים להראות לו המצאה

השיחה נערכה לפי הבנתו של העורך,
וכל טעות או חסרון (אם ישנם) יש לתלות בעורך בלבד.